

ПСИХОЛОГІЯ

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 1:159.9:341.75(045)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2026.67.40-49>

Віктор АЛЕЩЕНКО, д-р психол. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0003-1560-7318

e-mail: psihologiaroboca@gmail.com

Вінницький торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету, Вінниця, Україна

Віра ШТИФУРАК, д-р пед. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0002-1896-9931

e-mail: st-230910@ukr.net

Вінницький торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету, Вінниця, Україна

Юлія КОКАРЧА, канд. політ. наук, доц.

ORCID ID: 0000-0003-0874-3688

e-mail: y.kokarcha@vtei.edu.ua

Вінницький торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету, Вінниця, Україна

ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ДОВІРИ ТА БЕЗКОНФЛІКТНОЇ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Вступ. У сучасних умовах трансформації міжнародних відносин, воєнно-політичної напруженості та цифровізації дипломатичної комунікації актуалізується проблема довіри й безконфліктної взаємодії. Дипломатичний етикет розглядається не лише як система протокольних норм, а як механізм реалізації поваги, визнання гідності й суб'єктності іншої сторони, зниження комунікативної напруженості та підтримання конструктивного діалогу. Метою дослідження є обґрунтування філософсько-психологічних детермінант формування довіри та безконфліктної взаємодії в системі дипломатичного етикету.

Методи. Дослідження проведено з використанням теоретичних методів: аналізу й синтезу – для розкриття змісту понять "дипломатичний етикет", "довіра", "повага", "безконфліктна взаємодія"; порівняння – для зіставлення філософських і психологічних підходів до осмислення комунікації; контент-аналізу наукових джерел – для визначення провідних підходів до проблеми етикету, довіри, діалогу та соціальної перцепції; узагальнення, систематизації й теоретичного моделювання – для встановлення взаємозв'язку між нормами етикету, передбачуваністю поведінки, довірою і зниженням конфліктності.

Результати. Визначено, що дипломатичний етикет виконує ціннісно-нормативну й соціально-психологічну функції. Його філософськими детермінантами є повага до іншого, визнання гідності, взаємність, відповідальність і готовність до діалогу. Психологічними детермінантами є довіра, соціальна перцепція, емпатія, емоційна саморегуляція, передбачуваність поведінки й комунікативна компетентність. Обґрунтовано, що етикетні норми знижують невизначеність, символічно підтверджують повагу, регулюють емоційне напруження і запобігають комунікативній ескаляції.

Висновки. Дипломатичний етикет у сучасній комунікації є не лише протокольною процедурою, а й інструментом гуманізації міжнародної взаємодії, формування довіри та профілактики конфліктності. Його ефективність забезпечується поєднанням цінностей гідності, взаємного визнання і відповідальності з психологічними механізмами емпатії, саморегуляції, передбачуваності й довіри.

Ключові слова: дипломатична комунікація, соціальна перцепція, емпатія, саморегуляція, протокольна рівність, комунікативна прозорість, герменевтика, діалогічність.

Вступ

Сучасна дипломатична комунікація функціонує в умовах посилення глобальної взаємозалежності, інформаційної відкритості, воєнно-політичної напруженості та зростання ролі публічних форм міжнародної взаємодії. У таких обставинах особливого значення набуває не лише зміст дипломатичних повідомлень, а й способи їх подання, характер комунікативної поведінки, дотримання етичних і протокольних норм, здатність суб'єктів взаємодії підтримувати довіру, демонструвати повагу й запобігати ескаляції конфліктів. Дипломатичний етикет у цьому контексті постає не лише як сукупність усталених правил офіційного спілкування, а як важливий регулятор міжособистісної, міжкультурної та міждержавної взаємодії.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що дипломатичний етикет часто розглядається переважно у площині протокольних процедур, нормативних вимог, церемоніальних правил і зовнішніх форм поведінки. Водночас його філософсько-психологічний зміст залишається недостатньо розкритим. Зокрема, потребує поглибленого аналізу питання про те, яким чином етикетні норми у дипломатичній взаємодії сприяють формуванню довіри, забезпечують психологічну передбачуваність комунікації, знижують рівень напруженості та створюють умови для безконфліктного спілкування. Саме тому важливим є осмислення дипломатичного етикету як механізму, у якому поєднуються філософські цінності поваги, гідності, взаємного визнання і психологічні процеси довіри, соціального сприйняття, емпатії та саморегуляції.

© Алещенко Віктор, Штифурак Віра Кокарча, Юлія, 2026

Огляд літератури. У науковій літературі проблематика довіри розглядається як важливий психологічний феномен міжособистісної та соціальної взаємодії. Зокрема, підкреслюється, що міжособистісна довіра відіграє суттєву роль у встановленні стабільних і конструктивних взаємин, оскільки забезпечує готовність суб'єктів до взаємодії, знижує рівень психологічної напруженості та сприяє формуванню очікувань щодо надійності партнера (Мосол, 2024). Важливим для нашого дослідження є також положення про довіру до світу, людей і себе як особистісний ресурс психологічного благополуччя, що підтримує відкритість до взаємодії, здатність до конструктивного реагування на невизначеність і готовність до співпраці (Чайка, 2025). У професійній взаємодії довіра набуває особливого значення, оскільки пов'язана з відповідальністю, компетентністю, етичною поведінкою і створенням психологічно безпечного простору комунікації (Бондаренко, 2025). Це дає підстави розглядати довіру як одну з ключових психологічних умов ефективної дипломатичної взаємодії.

Окремої уваги заслуговують дослідження емпатії як чинника регуляції міжособистісної взаємодії. У наукових працях обґрунтовується, що емпатія сприяє точнішому розумінню іншої людини, зниженню ризику неадекватних реакцій і підтриманню конструктивного характеру спілкування (Ситнік, 2021). У контексті дипломатичного етикету це положення є особливо значущим, оскільки емпатія дає змогу враховувати не лише формальну позицію партнера, а й можливу чутливість до мовленнєвих формул, жестів, символів, протокольних рішень і культурних кодів. Саме тому емпатійний компонент дипломатичної комунікації доцільно розглядати не як прояв емоційної близькості, а як професійну здатність прогнозувати сприйняття дій іншою стороною.

Важливий блок наукових джерел стосується філософських засад комунікації, діалогу й етичної регуляції взаємодії. У сучасному філософському дискурсі діалог розглядається як ключова форма філософської комунікації, що дає змогу інтерпретувати дипломатичний етикет крізь призму суб'єкт-суб'єктної взаємодії, взаємного визнання та збереження простору порозуміння (Скалацька, 2023). Поряд із цим актуалізується розуміння діалогу як форми соціальної онтології, у межах якої взаємодія постає не лише як обмін інформацією, а як спосіб організації соціального буття та взаєморозуміння між суб'єктами (Захарчук, Свідло, & Сторожик, 2025). Для нашого дослідження це є важливим, оскільки дипломатичний етикет забезпечує не лише зовнішню коректність поведінки, а й підтримання самого простору діалогу, навіть за умов розбіжності інтересів.

Філософське осмислення дипломатичної взаємодії також потребує врахування герменевтичного підходу, відповідно до якого комунікація пов'язана із тлумаченням смислів, позицій, символів і намірів іншої сторони. У цьому контексті наголошується на ролі філософської герменевтики у формуванні етичних орієнтирів сучасного суспільства, що дає змогу трактувати дипломатичну комунікацію як процес відповідального розуміння іншого суб'єкта в конкретному історичному, культурному й соціальному контексті (Шакун, Мельник, & Ковальова, 2025). Це положення є значущим для аналізу дипломатичного етикету, оскільки в офіційному спілкуванні смислового навантаження набувають не лише прямі висловлювання, а й порядок дій, жести, статусні маркери, дистанція спілкування, символи та протокольні процедури.

Філософське підґрунтя дослідження доцільно поглибити через класичні концепції діалогічності та етики відповідальності. Зокрема, у філософії діалогу відношення "Я" – "Ти" розкриває взаємодію як зустріч рівноправних суб'єктів, а не як односторонній вплив чи підпорядкування іншого (Бубер, 2012). У межах етики відповідальності перед Іншим акцентується моральний вимір зустрічі з іншою людиною, що дає підстави розглядати дипломатичний етикет як практику самообмеження, поваги й недопущення комунікативного домінування (Левінас, 1999). З огляду на це дипломатичний етикет може бути осмислений не лише як протокольна система, а як форма етичного ставлення до іншої сторони, що поєднує визнання її гідності, суб'єктності та права на власну позицію.

Проблематика дипломатичного етикету та дипломатичної комунікації представлена у працях, присвячених міжнародно-правовому й протокольному регулюванню офіційної взаємодії. Зокрема, дипломатичний протокол та етикет розглядаються як система норм і процедур, що забезпечують коректність офіційних контактів, упорядкованість міжнародної взаємодії та дотримання принципу взаємності (Петрова, 2025). В умовах воєнної дипломатії особливого значення набуває здатність дипломатичної комунікації репрезентувати позицію держави, підтримувати міжнародну увагу, сприяти зовнішньополітичній солідарності та водночас запобігати комунікативній ескалації (Карпчук, 2024). Це дає підстави розглядати дипломатичний етикет як інструмент не лише церемоніальний, а й стабілізаційної та репутаційної дії.

Сучасний розвиток дипломатії значною мірою пов'язаний із цифровізацією та гібридизацією комунікативних практик. У сучасних зарубіжних дослідженнях гібридна дипломатія трактується як перехід від цифрової адаптації до цифрового впровадження дипломатичних практик, що змінює не лише канали передавання повідомлень, а й саму логіку дипломатичної присутності в публічному просторі (Bjola, & Manor, 2022). Поряд із цим цифровізація публічної дипломатії розглядається як процес, що формує нові способи взаємодії дипломатичних суб'єктів із зовнішніми аудиторіями й породжує нові виклики для офіційної комунікації (Manor, & Huang, 2022). У такому контексті дипломатичний етикет набуває додаткового значення, оскільки коректність тону, точність формулювань, добір символів і врахування культурної чутливості стають чинниками репутаційної безпеки.

Окремий інтерес становить сучасне розуміння довіри в міжнародних відносинах не як сталого стану, а як практики, що формується і відтворюється у процесі взаємодії (Wille, 2025). Такий підхід є продуктивним для аналізу дипломатичного етикету, оскільки саме повторюваність коректних комунікативних дій, послідовність поведінки, дотримання домовленостей і повага до статусу партнера створюють передумови для формування довіри. У цьому аспекті дипломатичний етикет є не лише зовнішньою формою офіційного спілкування, а й механізмом накопичення позитивного досвіду взаємодії.

Попри наявність значної кількості досліджень, присвячених довірі, емпатії, діалогу, дипломатичній комунікації та дипломатичному етикету, недостатньо розкритим залишається інтегративний підхід до аналізу дипломатичного етикету як філософсько-психологічного механізму формування довіри та безконфліктної взаємодії. У більшості праць дипломатичний етикет досліджується або як нормативно-протокольне явище, або як елемент міжнародної комунікації. Натомість потребує окремого

наукового обґрунтування його здатність бути інструментом зниження невизначеності, символічного підтвердження поваги, підтримання емоційної рівноваги, забезпечення протокольної рівності та профілактики конфліктної взаємодії.

Метою статті є теоретичне обґрунтування філософсько-психологічних детермінант довіри та безконфліктної взаємодії в системі дипломатичного етикету.

Для досягнення мети визначено такі **завдання** дослідження:

1) розкрити зміст дипломатичного етикету як ціннісно-нормативного й соціально-психологічного механізму регулювання комунікації;

2) охарактеризувати філософські детермінанти дипломатичного етикету, пов'язані з повагою, гідністю, взаємністю, відповідальністю та діалогом;

3) визначити психологічні детермінанти формування довіри й безконфліктної взаємодії у дипломатичній комунікації;

4) обґрунтувати концептуальну логіку взаємозв'язку між дотриманням норм дипломатичного етикету, передбачуваністю поведінки, формуванням довіри та зниженням конфліктності у взаємодії.

Методологічну основу дослідження становлять філософські підходи до розуміння діалогу, поваги, гідності, взаємного визнання та етичної відповідальності, а також психологічні підходи до аналізу довіри, соціальної перцепції, емпатії, емоційної саморегуляції та комунікативної компетентності. У дослідженні використано теоретичні методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, систематизації, контент-аналізу наукових джерел і теоретичного моделювання.

Методи

Дослідження виконано в межах теоретико-аналітичного підходу, що передбачає вивчення філософських, психологічних і комунікативних аспектів дипломатичного етикету як механізму формування довіри та забезпечення безконфліктної взаємодії. Для досягнення мети використано: метод аналізу, який дав змогу розкрити зміст основних понять дослідження, як-от "дипломатичний етикет", "довіра", "повага", "безконфліктна взаємодія", "дипломатична комунікація"; метод синтезу – для поєднання філософських уявлень про повагу, гідність, відповідальність і діалог із психологічними підходами до розуміння довіри, емпатії, соціальної перцепції та саморегуляції; метод порівняння – для зіставлення різних наукових підходів до трактування етикетних норм як засобу регуляції офіційної та міжособистісної взаємодії. За допомогою контент-аналізу наукових джерел систематизовано сучасні українські й зарубіжні дослідження з проблематики дипломатичного етикету, довіри, комунікації, діалогу та профілактики конфліктності; метод узагальнення використано для виокремлення філософсько-психологічних детермінант довіри й безконфліктної взаємодії; метод систематизації забезпечив логічне впорядкування теоретичного матеріалу за основними змістовими блоками дослідження; метод теоретичного моделювання застосовано для побудови концептуальної логіки взаємозв'язку між повагою до суб'єкта взаємодії, дотриманням норм дипломатичного етикету, передбачуваністю комунікативної поведінки, формуванням довіри, зниженням конфліктності та забезпеченням конструктивної дипломатичної комунікації.

Результати

Дипломатичний етикет є важливим складником офіційної комунікації, оскільки забезпечує впорядкованість,

передбачуваність і символічну коректність взаємодії між її учасниками. У традиційному розумінні він охоплює сукупність норм, правил і процедур, які визначають прийнятні форми поведінки в дипломатичному середовищі: порядок звертання, представлення, ведення зустрічей, дотримання статусної ієрархії, використання офіційних символів, регламентацію протокольних дій та етикетних формул. Однак для філософсько-психологічного аналізу важливим є не лише опис цих правил, а з'ясування їхнього регулятивного змісту. Дипломатичний етикет виконує функцію посередника між нормативною вимогою та реальною комунікативною поведінкою, оскільки задає межі допустимого, знижує імовірність двозначного трактування дій і допомагає уникати ситуацій, які можуть бути сприйняті як зневага, тиск або порушення статусної рівноваги. Саме тому сучасні дослідження дипломатичного протоколу й етикету акцентують увагу на їхньому значенні для підтримання впорядкованості міжнародної взаємодії, дотримання принципу взаємності та забезпечення коректності офіційних контактів (Петрова, 2025).

У системі дипломатичної комунікації етикет має не лише процедурне, а й смислове навантаження. Його норми є знаками поваги до іншої сторони, її статусу, суверенності, культурної специфіки та права на власну позицію. У цьому аспекті дипломатичний етикет наближається до філософської проблематики діалогу, адже передбачає не одностороннє утвердження власної позиції, а збереження простору взаємодії між суб'єктами, які можуть мати різні інтереси, досвід і ціннісні орієнтири. Діалог у філософському розумінні постає як форма співбуття, що ґрунтується на визнанні іншого учасника комунікації та готовності враховувати його смислову позицію (Захарчук, Свідло, & Сторожик, 2025). Отже, дипломатичний етикет можна тлумачити як практичну форму такого визнання: через коректне мовлення, стриманість, дотримання протокольних меж і символічну увагу до статусу партнера він підтримує можливість комунікації навіть за умов напруженості або розбіжності інтересів.

Психологічний зміст дипломатичного етикету полягає в тому, що він структурує очікування учасників взаємодії. У ситуаціях офіційного спілкування сторони оцінюють не лише зміст повідомлень, а й поведінкові сигнали: тон, форму звертання, послідовність дій, дотримання домовленостей, уважність до статусу й контексту. Ці сигнали впливають на первинне сприйняття партнера, інтерпретацію його намірів і готовність продовжувати взаємодію. Коли поведінка відповідає прийнятим етикетним нормам, вона сприймається як передбачувана й контрольована; коли ж ці норми ігноруються, виникає ризик психологічної напруженості, недовіри або символічного конфлікту. Саме тому дипломатичний етикет може розглядатися як механізм зниження комунікативної невизначеності: він не усуває суперечності між сторонами, але створює безпечну форму їх обговорення.

Особливої ваги регулятивна функція дипломатичного етикету набуває в умовах воєнної дипломатії, коли комунікація відбувається на тлі підвищеної політичної чутливості, репутаційних ризиків і загроз ескалації. У таких умовах дипломатичні повідомлення та дії мають не лише інформаційне, а й стабілізаційне значення, адже вони впливають на сприйняття позиції держави, рівень міжнародної підтримки та можливість збереження каналів взаємодії (Карпчук, 2024). Як наслідок – етикетні норми в дипломатичному середовищі виконують роль інструмента комунікативної стриманості: вони допомагають уникати імпульсивних реакцій, надмірної персоналі-

зації конфлікту та дій, які можуть бути інтерпретовані як демонстративна неповага. У цьому полягає їхній філософсько-психологічний потенціал: дипломатичний етикет поєднує зовнішню нормативність із внутрішньою настановою на відповідальність, коректність і збереження можливості подальшого діалогу.

У межах цього дослідження дипломатичний етикет розглядається як філософсько-психологічний механізм регуляції взаємодії, що забезпечує перехід від формального дотримання правил до підтримання конструктивного комунікативного простору. Його філософський вимір виявляється у визнанні гідності й суб'єктності іншої сторони, а психологічний – у впорядкуванні очікувань, зниженні невизначеності та профілактиці конфліктної інтерпретації поведінки. Такий підхід дає підстави надалі розглядати довіру не як випадковий результат дипломатичного спілкування, а як психологічний ефект послідовного дотримання етикетних норм, що підтримують передбачуваність, коректність і безпеку взаємодії.

Довіра є одним із базових психологічних чинників ефективної комунікації, оскільки визначає готовність суб'єкта вступати у взаємодію, приймати інформацію від партнера, прогнозувати його поведінку та знижувати суб'єктивне відчуття ризику. У психологічному аналізі міжособистісна довіра розглядається як складне утворення, що поєднує когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти: уявлення про надійність іншого, позитивне очікування щодо його намірів і готовність підтримувати взаємодію (Мосол, 2024). Для дипломатичної комунікації така структура має принципове значення, адже вона відбувається в умовах підвищеної відповідальності, обмеженої інформації, статусної чутливості й необхідності враховувати не лише особистісний, а й інституційний рівень взаємодії. Довіра в дипломатії не може бути зведена до особистої симпатії або емоційної прихильності; вона формується як очікування коректності, послідовності, стриманості й передбачуваності комунікативної поведінки.

У дипломатичному середовищі довіра має процесуальний характер, оскільки виникає не одномоментно, а внаслідок повторюваного досвіду взаємодії. Сучасні дослідження міжнародних відносин пропонують зміщувати увагу від довіри як статичного стану до довіряння як практики, що постійно відтворюється через конкретні дії, комунікативні рішення та поведінкові сигнали (Wille, 2025). Такий підхід є особливо продуктивним для аналізу дипломатичного етикету, оскільки саме він задає форму тих повторюваних дій, через які сторони демонструють коректність і готовність дотримуватися спільно прийнятих правил. У цьому контексті довіра постає не як попередньо задана умова дипломатичного спілкування, а як результат накопичення позитивних комунікативних підтверджень: дотримання домовленостей, точності формулювань, уважності до статусу партнера, емоційної стриманості, недопущення принизливих жестів або риторики.

Психологічна функція довіри полягає також у тому, що вона зменшує потребу в постійному контролі та захисному напруженні під час взаємодії. Якщо партнер сприймається як передбачуваний і такий, що дотримується встановлених норм, то комунікація стає менш загрозливою, а отже, відкриває більше можливостей для обговорення складних або конфліктних питань. Довіра до світу, людей і себе розглядається як важливий ресурс психологічного благополуччя, що підтримує відчуття безпеки, відкритість до взаємодії та здатність особистості конструктивно реагувати на невизначеність (Чайка, 2025). У дипломатичному вимірі це означає, що

довіра сприяє зниженню емоційної напруги, полегшує пошук компромісів і створює умови для діалогу навіть тоді, коли позиції сторін не збігаються. Водночас дефіцит довіри посилює настороженість, провокує захисні реакції, ускладнює інтерпретацію намірів іншої сторони та підвищує ризик конфліктної ескалації.

Особливість дипломатичної довіри полягає у її багаторівневості. Вона охоплює не лише міжособистісний рівень, пов'язаний із безпосереднім сприйняттям партнера з комунікації, а й інституційний, символічний і репутаційний рівні. Дипломат представляє не лише себе, а й державу, інституцію, політичну позицію, тому його поведінка інтерпретується ширше, ніж звичайна міжособистісна дія. Коректне дотримання етикетних норм у такому разі стає сигналом не лише особистої ввічливості, а й інституційної надійності. Саме тому порушення дипломатичної коректності може впливати не тільки на емоційне сприйняття конкретної особи, а й на оцінку намірів сторони, яку вона репрезентує. Звідси випливає, що довіра в дипломатичній комунікації формується на перетині психологічного сприйняття, протокольної поведінки та політико-символічного контексту.

Важливим чинником довіри є етичність комунікативної поведінки. У професійних відносинах вона виявляється через здатність підтримувати безпечний простір взаємодії, демонструвати повагу до меж іншого, не зловживати вразливістю партнера й діяти послідовно щодо заявлених принципів. Дослідження довіри в системі професійної взаємодії засвідчують, що вона формується за умови поєднання компетентності, відповідальності, відкритості й психологічної безпеки (Бондаренко, 2025). Для дипломатичної комунікації ці ознаки також є значущими, однак набувають специфічного прояву: компетентність виявляється у володінні протокольними нормами й комунікативною стратегією, відповідальність – у передбаченні наслідків висловлювань і дій, відкритість – у готовності до діалогу, а психологічна безпека – у недопущенні приниження, тиску чи демонстративної зневаги. Довіра в дипломатичній комунікації є психологічною детермінантою, що забезпечує можливість конструктивної взаємодії в умовах складності, невизначеності та потенційної конфліктності. Вона формується через послідовність коректних комунікативних дій, підтримується передбачуваністю поведінки й закріплюється досвідом взаємного дотримання норм. У системі дипломатичного етикету довіра виконує функцію психологічного стабілізатора: зменшує тривожність у сприйнятті партнера, сприяє відкритості до діалогу, послаблює конфліктні очікування та підвищує готовність сторін до пошуку прийнятних форм взаємодії.

Філософське осмислення дипломатичного етикету передбачає перехід від опису зовнішніх норм поведінки до аналізу ціннісних підстав офіційної взаємодії. У цьому контексті етикет постає не лише як система правил, а як форма практичного виявлення ставлення до іншої сторони. Його значення визначається тим, що в дипломатичному середовищі кожна дія, жест, мовленнєва формула або протокольна процедура мають символічну вагу й можуть бути витлумачені як визнання або, навпаки, ігнорування статусу партнера. Саме тому повага є однією з базових філософських засад дипломатичного етикету: вона означає готовність визнавати гідність, суб'єктність і право іншої сторони на власну позицію, навіть за умов розбіжності інтересів.

Ціннісний зміст дипломатичного етикету виявляється у тому, що він ґрунтується на визнанні іншої сторони як

рівноправного суб'єкта офіційної взаємодії. У ширшому гуманістичному вимірі така позиція пов'язана з розумінням дипломатії як практики, спрямованої на збереження можливості мирного діалогу, запобігання деструктивній ескалації та підтримання гідності учасників міжнародної взаємодії. У цьому аспекті дипломатичне спілкування не може бути зведене до передання позицій або реалізації процедурних вимог, оскільки воно передбачає збереження гідності учасників, повагу до їхнього статусу й готовність підтримувати діалог навіть за наявності суперечностей. Філософське розуміння діалогу як форми соціального співбуття дає підстави трактувати дипломатичний етикет як практичний спосіб визнання іншого суб'єкта комунікації (Захарчук, Свідло, & Сторожик, 2025; Скалацька, 2023). Герменевтичний підхід, своєю чергою, підкреслює значення відповідального тлумачення позиції іншої сторони та обережності у використанні мовленнєвих, символічних і протокольних форм офіційного спілкування (Шакун, Мельник, & Ковальова, 2025). У цьому контексті особливо продуктивними є положення діалогічної філософії М. Бубера, у межах якої відношення "Я" – "Ти" розкриває взаємодію як зустріч рівноправних суб'єктів, а не як односторонній вплив або підпорядкування іншого (Бубер, 2012). Для дипломатичного етикету така логіка є принциповою, оскільки вона пояснює необхідність збереження поваги, суб'єктності та відкритості до діалогу, навіть за наявності політичних розбіжностей. Етична філософія Е. Левінаса, зосереджена на відповідальності перед іншим, дає змогу трактувати дипломатичну коректність як форму самообмеження, що запобігає комунікативному домінуванню, приниженню або знеціненню позиції іншої сторони (Левінас, 1999).

У дипломатичній взаємодії повага не зводиться до зовнішньої ввічливості. Вона виявляється у здатності дотримуватися таких форм спілкування, які не принижують іншу сторону, не заперечують її статус і не руйнують можливість подальшого контакту. Через це етикетні норми виконують роль символічного підтвердження рівноправності учасників офіційної комунікації. Коректне звернення, дотримання протокольної послідовності, увага до статусу, культурних особливостей і меж допустимого висловлювання є не лише технічними елементами дипломатичного протоколу, а й формами визнання іншої сторони як значущого суб'єкта взаємодії. Протокольна рівність у дипломатичному етикеті має особливе значення, оскільки вона символічно підтверджує паритетність сторін незалежно від їхнього політичного, економічного чи військового потенціалу. Саме завдяки цьому етикетні норми запобігають демонстративному приниженню, статусному домінуванню або відчуттю другорядності однієї зі сторін у процесі офіційної взаємодії.

У цьому контексті особливого значення набуває культурна зумовленість дипломатичної поведінки. Символічний зміст дипломатичного етикету виявляється в тому, що значущими стають не лише вербальні повідомлення, а й порядок представлення сторін, розміщення учасників, черговість виступів, використання офіційної атрибутики, дрескод і невербальні знаки поваги. Офіційні жести, мовленнєві формули, символи, дистанція спілкування, порядок представлення або протокольна послідовність можуть мати різне смислове навантаження залежно від історичного, політичного й культурного контексту. Тому дипломатичний етикет виконує функцію смислового посередництва: він допо-

магає зменшити ризик помилкового тлумачення дій партнера, підтримати статусну рівновагу й забезпечити коректність офіційного контакту. Такий підхід узгоджується з розумінням дипломатичного протоколу й етикету як інструменту впорядкування міжнародної взаємодії (Петрова, 2025), а також із герменевтичним баченням комунікації як процесу інтерпретації смислів у конкретному соціокультурному контексті (Шакун, Мельник, & Ковальова, 2025).

Категорія діалогу поглиблює розуміння дипломатичного етикету, оскільки дає змогу трактувати його як умову збереження комунікативного простору між сторонами. У філософській традиції діалог розглядається як форма взаємного відкриття смислів, що передбачає не лише висловлення власної позиції, а й готовність сприймати позицію іншого (Скалацька, 2023). У сучасному філософському дискурсі діалог також осмислюється як спосіб соціального співбуття, у межах якого взаємодія набуває значення не тільки обміну інформацією, а й підтвердження присутності суб'єктів у спільному соціальному просторі (Захарчук, Свідло, & Сторожик, 2025). Для дипломатичного етикету це означає, що його правила підтримують можливість комунікації навіть тоді, коли згода між сторонами ще не досягнута.

Важливим філософським аспектом дипломатичного етикету є герменевтичний вимір комунікації. Дипломатична взаємодія завжди пов'язана з інтерпретацією смислів: значення мають не тільки прямі висловлювання, а й контекст, тональність, порядок дій, символічні жести, рівень представництва та інші елементи офіційної поведінки. Філософська герменевтика акцентує увагу на тому, що розуміння іншого потребує врахування його смислового горизонту, історичного й культурного контексту, а також відповідальності за власне тлумачення (Шакун, Мельник, & Ковальова, 2025). У дипломатичному етикеті це виявляється в необхідності уникати поспішних оцінок, демонстративних реакцій і дій, які можуть бути витлумачені як зневага або свідоме порушення символічної рівноваги.

Відповідальність у системі дипломатичного етикету пов'язана з усвідомленням наслідків комунікативної поведінки. Дипломатичне слово, жест або протокольне рішення не є нейтральними, адже вони можуть впливати на репутацію сторін, характер переговорного процесу та можливість подальших контактів. Відповідальна дипломатична поведінка передбачає здатність співвідносити власну позицію із ширшим контекстом взаємодії та прогнозувати можливі смислові наслідки офіційних дій. Тому дипломатичний етикет можна розглядати як форму етичної самодисципліни, що допомагає зберігати межі коректності навіть у ситуаціях напруження.

Філософські засади поваги, діалогу й відповідальності створюють ціннісну основу для подальшого аналізу безконфліктної взаємодії в дипломатичній комунікації. Вони пояснюють, чому етикетні норми мають не лише процедурне, а й смислове значення: через них офіційне спілкування набуває впорядкованості, зберігає статусну рівновагу та підтримує можливість продовження контакту в ситуаціях розбіжності інтересів. Саме на цьому рівні філософська логіка дипломатичного етикету переходить у площину аналізу тих комунікативних умов, які дають змогу зменшувати конфліктність взаємодії без заперечення наявних суперечностей.

Розгляд дипломатичного етикету крізь призму поваги, діалогу й відповідальності дає змогу перейти до аналізу його ролі у зниженні конфліктного потенціалу офіційної

комунікації. У дипломатичній сфері суперечності між сторонами не є винятковим явищем, оскільки сама природа міжнародної взаємодії передбачає наявність різних інтересів, політичних позицій, стратегічних очікувань і ціннісних орієнтирів. У цьому контексті важливим є підхід Н. О. Петрової, яка розглядає дипломатичний протокол та етикет як систему міжнародно-правового й процедурного регулювання, що забезпечує коректність офіційних контактів і підтримання усталеного порядку взаємодії між суб'єктами дипломатичних відносин (Петрова, 2025). Тому в межах нашого дослідження ідеться не про повне усунення конфліктності, а про здатність утримувати розбіжності в межах контрольованого, етично врегульованого й комунікативно прийнятного процесу. Дипломатичний етикет у такій логіці виконує не декоративну, а регулятивну функцію: він задає форми висловлення незгоди, обмежує імпульсивність реакцій, зберігає статусну рівновагу й підтримує можливість подальшого контакту навіть за умов напруження.

Зниження конфліктності в дипломатичній комунікації значною мірою залежить від того, наскільки сторони здатні інтерпретувати поведінку одна одної у межах зрозумілих і прийнятих норм. Офіційне спілкування охоплює не лише зміст повідомлень, а й тональність, добір мовних формул, порядок аргументації, невербальні прояви, протокольну послідовність і загальний стиль поведінки. Така логіка узгоджується з позицією Н. П. Карпчук, яка підкреслює особливе значення дипломатичної комунікації в умовах воєнної дипломатії, коли повідомлення, жести й публічні дії набувають репрезентативного та стабілізаційного значення (Карпчук, 2024). Саме тому етикетні норми створюють рамку передбачуваності: коли поведінка сторін відповідає очікуваним стандартам офіційної коректності, вона сприймається як контрольована, послідовна й така, що не містить демонстративної загрози для статусу іншої сторони. У ширшому психологічному вимірі це пов'язано з роллю комунікації як чинника транспарентності соціальної взаємодії, адже зрозумілість і послідовність повідомлень зменшують простір для підозри, помилкових інтерпретацій і конфліктного загострення (Фурман, Шафранський, & Гіряк, 2022).

Психологічна регуляція безконфліктної дипломатичної взаємодії пов'язана зі здатністю сторін адекватно сприймати наміри, позиції та поведінкові сигнали одна одної (Мосол, 2024; Ситнік, 2021). У ситуаціях політичної напруженості або міжкультурної відмінності ризик помилкового тлумачення зростає, оскільки навіть нейтральні дії можуть набувати конфліктного значення залежно від попереднього досвіду, очікувань і контексту взаємодії (Ситнік, 2021; Фурман, Шафранський, & Гіряк, 2022). Додатковим чинником ризику є стереотипізація сприйняття, коли поведінка партнера оцінюється не через конкретний зміст дії, а кризь попередньо сформований образ групи, держави або політичної позиції. У дипломатичній комунікації це може ускладнювати об'єктивне оцінювання ситуації й посилювати конфліктну інтерпретацію навіть нейтральних сигналів. Дипломатичний етикет частково зменшує цей ризик, оскільки задає стандартизовану форму офіційної поведінки й обмежує простір для суб'єктивних або емоційно загострених інтерпретацій (Мосол, 2024; Фурман, Шафранський, & Гіряк, 2022). У цьому аспекті довіра, емпатія та комунікативна прозорість стають взаємопов'язаними умовами збереження конструктивного контакту.

Емпатійний компонент безконфліктної дипломатичної взаємодії виявляється у здатності враховувати не

лише формально заявлену позицію партнера, а й можливу чутливість до певних слів, жестів, символів або процедурних рішень. С. Ситнік розглядає емпатію як важливий регулятор міжособистісної взаємодії, що сприяє точнішому розумінню іншої людини та зменшенню ризику неадекватних реакцій (Ситнік, 2021). У дипломатичній комунікації ця здатність набуває професійного характеру: вона не передбачає емоційного зближення сторін, а полягає у вмінні прогнозувати, як певна дія буде сприйнята в конкретному політичному, культурному чи історичному контексті. Саме тому емпатія в системі дипломатичного етикету пов'язана з комунікативною обережністю, увагою до меж допустимого висловлювання та здатністю уникати формулювань, які можуть спровокувати захисну або конфронтаційну реакцію.

Важким чинником зниження конфліктного потенціалу є комунікативна прозорість, що забезпечує зрозумілість позицій, послідовність повідомлень і передбачуваність офіційної поведінки. О. Є. Фурман, В. В. Шафранський і Г. С. Гіряк розглядають міжособове спілкування та вплив як важливі інструменти соціально-психологічної роботи, що забезпечують упорядкування взаємодії, взаєморозуміння та регуляцію комунікативного контакту (Фурман, Шафранський, & Гіряк, 2022). У дипломатичному етикеті прозорість не означає повного розкриття всіх стратегічних намірів, адже дипломатія завжди передбачає певний рівень стриманості й процедурної обережності. Водночас прозорість у межах дипломатичного етикету передбачає зрозумілість офіційної позиції, послідовність дій і відсутність таких комунікативних сигналів, які можуть бути сприйняті як прихована зневага, маніпуляція або навмисне порушення домовленостей. Саме завдяки цьому протокольні правила знижують невизначеність у взаємодії: вони роблять поведінку сторін більш прогнозованою, а отже, зменшують рівень тривожності й недовіри. У такій логіці дипломатичний етикет стає не лише формою офіційної ввічливості, а й інструментом психологічної стабілізації комунікативного простору (Петрова, 2025; Фурман, Шафранський, & Гіряк, 2022). Ідеться радше про відсутність демонстративної двозначності, дотримання заявлених правил, узгодженість риторики з діями й коректність повідомлень. Такий тип комунікативної поведінки зменшує простір для підозри, помилкової інтерпретації і символічного загострення.

Окремого значення набуває емоційна стриманість як професійна умова дипломатичного такту. У ситуаціях політичної напруженості або публічного обговорення чутливих питань різкість висловлювань, іронія, демонстративне роздратування чи зневажлива тональність можуть бути сприйняті не як індивідуальна реакція, а як сигнал позиції сторони, яку репрезентує дипломат. Тому самоконтроль у дипломатичній комунікації має не лише особистісний, а й представницький вимір. Він дає змогу зберігати коректність навіть тоді, коли зміст розмови є напруженим, а позиції сторін залишаються несумісними. У цьому аспекті етикетні норми виконують роль комунікативного обмежувача, який не усуває гостроти проблеми, але не дає їй перейти у площину персоналізованого протистояння.

У цьому значенні дипломатичний етикет виконує функцію раціоналізації напруженої взаємодії. Він переводить емоційно забарвлені або потенційно конфліктні імпульси у форму регламентованого, стриманого й соціально прийнятного спілкування. Завдяки цьому суперечність не усувається штучно, але набуває такої

форми вираження, яка не руйнує можливість подальшого контакту. Саме ця здатність етикету впорядковувати напруження є важливою умовою безконфліктної дипломатичної взаємодії.

Довіра в безконфліктній взаємодії підтримується через повторювану відповідність поведінки до очікуваних норм. Н. Мосол визначає міжособистісну довіру як психологічний феномен, пов'язаний із готовністю до взаємодії, очікуванням надійності партнера та зниженням суб'єктивного ризику (Мосол, 2024). Для дипломатичної комунікації це означає, що довіра формується не декларативно, а через послідовність дій: коректне звертання, виконання процедурних домовленостей, повагу до статусу партнера, передбачуваність реакцій і відсутність принизливих сигналів. Саме така повторюваність етикетної поведінки створює психологічну основу для стримування конфліктності, оскільки сторонам легше взаємодіяти тоді, коли вони можуть прогнозувати межі допустимої поведінки одна одної.

У сучасних умовах підтримання безконфліктної дипломатичної взаємодії ускладнюється публічністю й цифровим поширенням офіційних повідомлень. Цей аспект потребує окремого аналізу, оскільки цифрове середовище змінює не лише канали дипломатичної комунікації, а й умови її сприйняття різними аудиторіями.

У межах аналізу безконфліктної взаємодії важливо враховувати, що дипломатичний етикет не нейтралізує саму наявність суперечностей, а формує прийнятний спосіб їхнього комунікативного опрацювання. Емпатія допомагає передбачати чутливі реакції партнера; прозорість зменшує двозначність; емоційна стриманість запобігає персоналізації напруження; довіра підтримує готовність до подальшого контакту; цифрова обережність знижує ризик публічного загострення. У такій послідовності безконфліктна взаємодія постає як здатність сторін зберігати керованість комунікації в умовах розбіжностей, політичної чутливості та високої символічної ваги дипломатичних дій.

Сучасна дипломатична комунікація дедалі частіше виходить за межі класичних протокольних форматів, у яких взаємодія була переважно пов'язана з офіційними зустрічами, дипломатичним листуванням, переговорними процедурами й церемоніальними практиками. Розвиток цифрових каналів, публічної дипломатії, соціальних платформ і медіатизованих форм представництва змінює не лише технічні засоби передавання повідомлень, а й сам характер дипломатичної присутності в публічному просторі. С. Bjola та I. Manog аналізують становлення гібридної дипломатії як перехід від цифрової адаптації до цифрового впровадження дипломатичних практик, що дає підстави розглядати сучасну дипломатію як комунікативно багаторівневий процес (Bjola, & Manog, 2022). За таких умов дипломатичний етикет уже не може обмежуватися правилами офіційного церемоніалу, оскільки значущими стають тон публічного повідомлення, добір візуальних символів, темп реакції, контекст оприлюднення позиції та можливі способи її інтерпретації різними аудиторіями.

Цифровізація публічної дипломатії посилює вимоги до точності й доречності комунікативної поведінки. I. Manog та Z. A. Huang розглядають цифровізацію публічної дипломатії як процес, що змінює способи взаємодії дипломатичних суб'єктів із зовнішніми аудиторіями та формує нові виклики для офіційної комунікації (Manog, & Huang, 2022). У такому контексті етикетна коректність набуває не лише міжособистісного чи міжінституційного,

а й публічно-репутаційного значення. Некоректне формулювання, надмірно емоційна реакція, іронічний тон або неврахування культурної чутливості можуть бути сприйняті не як окремий комунікативний недолік, а як прояв офіційної позиції. Це, своєю чергою, може впливати на імідж держави, рівень довіри до її представників і характер подальшої взаємодії.

У цифровому середовищі особливої ваги набуває проблема контексту. Традиційний дипломатичний етикет значною мірою спирався на контрольованість ситуації: визначене місце зустрічі, зрозумілий статус учасників, регламентовану послідовність дій, усталені мовленнєві формули й обмежене коло адресатів. Натомість цифрова комунікація створює умови, за яких повідомлення може бути фрагментоване, переосмислене, вирване з первинної ситуації або використане в іншому політичному чи медійному контексті. Це вимагає від дипломатичних суб'єктів не лише знання протокольних норм, а й здатності передбачати можливі траєкторії інтерпретації повідомлення. Філософсько-герменевтичний підхід, у межах якого розуміння пов'язується з урахуванням смислового горизонту іншого, дає змогу пояснити, чому дипломатична комунікація потребує особливої обережності в добірї формулювань, символів і публічних реакцій (Шакун, Мельник, & Ковальова, 2025).

В умовах воєнної дипломатії цифрова публічність посилює відповідальність за форму й зміст офіційної комунікації. Н. Карпчук аналізує дипломатичну комунікацію в умовах воєнної дипломатії України, що дає підстави розглядати офіційні повідомлення не лише як засіб інформування, а й як інструмент репрезентації позиції держави, підтримання міжнародної уваги та формування зовнішньополітичної солідарності (Карпчук, 2024). У такій ситуації дипломатичний етикет не послаблює принциповість позиції, а надає їй коректної форми, яка дає змогу поєднати чіткість повідомлення з відповідальністю за його можливі наслідки. Тому важливими стають стриманість формулювань, точність аргументації, уникнення комунікативних провокацій і здатність відрізнити тверду позицію від конфліктної риторики.

Окремим викликом для дипломатичного етикету є поєднання офіційності та публічної доступності. Цифрові платформи створюють ілюзію неформальності, однак дипломатична комунікація навіть у таких умовах зберігає представницький характер. Повідомлення дипломата, державної інституції або офіційного представника не може оцінюватися лише як індивідуальна думка, оскільки воно співвідноситься зі статусом суб'єкта та політичним контекстом його діяльності. Тому норми етикету в цифровому просторі мають адаптуватися до нових форматів, але не втрачати регулятивного значення. Ідеться про збереження коректності, точності, поваги до адресата, обережності в оцінках і послідовності офіційної позиції навіть тоді, коли комунікація відбувається у стислому, швидкому або медійно загостреному форматі.

Міжнародно-правове й протокольне регулювання дипломатичного етикету також набуває нових акцентів у зв'язку з ускладненням комунікативного середовища. Н. Петрова розглядає дипломатичний протокол та етикет у контексті сучасних тенденцій міжнародно-правового регулювання, що дає змогу трактувати етикет не як застиглу систему церемоніальних дій, а як динамічний інструмент упорядкування офіційної взаємодії (Петрова, 2025). Така адаптивність не означає відмови від базових принципів дипломатичної коректності. Навпаки, чим швидшою, публічнішою і технологічно опосередкованою стає

комунікація, тим більшого значення набувають її ціннісні та психологічні запобіжники: повага до адресата, передбачуваність поведінки, відповідальність за інтерпретацію повідомлення та контроль емоційної тональності.

Трансформація дипломатичного етикету в цифрову добу виявляється не у скасуванні традиційних норм, а в розширенні сфери їхнього застосування. Якщо класичний етикет регулював переважно безпосередню офіційну взаємодію, то сучасний охоплює також публічні заяви, цифрові повідомлення, медійні реакції, онлайн-представництво та символічні дії в інформаційному просторі. У цій площині дипломатичний етикет стає інструментом управління смислами, репутацією та рівнем комунікативної напруженості. Його значення полягає в тому, що він допомагає зберігати межі офіційної коректності в умовах швидкого поширення інформації, множинності аудиторій і високого ризику конфліктних інтерпретацій. Саме ця обставина відкриває можливість перейти до узагальнення філософсько-психологічних детермінант, які забезпечують довіру й керованість дипломатичної взаємодії в сучасних умовах.

Дискусія і висновки

Проведений теоретичний аналіз дає підстави уточнити місце дипломатичного етикету в системі сучасної офіційної комунікації. У наукових працях, присвячених дипломатичному протоколу й етикету, основна увага здебільшого зосереджується на нормативно-правовому, процедурному або інституційному аспекті цієї проблематики (Петрова, 2025). Такий підхід є необхідним, оскільки дипломатичний етикет справді функціонує як система регламентованих правил і форм офіційної поведінки. Водночас для психологічного аналізу важливо показати, що його значення не обмежується зовнішнім дотриманням установлених норм. Етикетні процедури мають також комунікативно-регулятивний зміст, оскільки впливають на сприйняття намірів партнера, рівень напруженості у взаємодії та готовність сторін підтримувати подальший контакт.

Порівняння філософських і психологічних підходів дає змогу побачити, що дипломатичний етикет перебуває на перетині двох площин. З одного боку, він спирається на ціннісні засади поваги, діалогу, відповідальності та визнання іншої сторони як суб'єкта взаємодії (Захарчук, Свідло, & Сторожик, 2025; Скалацька, 2023; Шакун, Мельник, & Ковальова, 2025). З іншого боку, його ефективність виявляється через психологічні механізми довіри, передбачуваності, емоційної стриманості й зниження невизначеності (Мосол, 2024; Чайка, 2025). Саме поєднання цих площин дає змогу розглядати дипломатичний етикет не як формальний ритуал, а як інструмент підтримання керованої комунікації в ситуаціях, де існує ризик напруження, непорозуміння або символічного загострення.

Важливо, що довіра в цьому контексті не постає як попередньо наявна характеристика відносин між сторонами. Вона формується поступово – через послідовну, коректну й передбачувану поведінку. Такий підхід узгоджується із сучасним розумінням довіри не як сталого стану, а як практики, що відтворюється у процесі взаємодії (Wille, 2025). Для дипломатичного етикету це має принципове значення: його норми створюють повторювану модель поведінки, завдяки якій сторони можуть прогнозувати межі допустимого, оцінювати наміри партнера та знижувати суб'єктивний ризик комунікативного контакту.

Окремої уваги потребує те, що в сучасній дипломатії етикет функціонує не лише у просторі безпосередньої міжособистісної чи міжінституційної взаємодії. Розвиток гібридної та цифрової дипломатії змінює умови, у яких дипломатичні дії стають видимими для широких аудиторій і можуть швидко набувати публічного резонансу (Bjola, & Manog, 2022; Manog, & Huang, 2022). Це посилює значення етикетної доречності, оскільки комунікативна помилка, некоректна тональність або неврахування культурного контексту можуть бути інтерпретовані не лише як індивідуальна помилка, а як прояв офіційної позиції. У цьому полягає одна з ключових трансформацій дипломатичного етикету: він дедалі більше виконує функцію управління не лише поведінкою учасників офіційного контакту, а й публічним сприйняттям дипломатичного суб'єкта.

Авторське бачення досліджуваної проблеми полягає у тому, що дипломатичний етикет доцільно розглядати як філософсько-психологічний механізм профілактики конфліктності. Його дія не полягає у скасуванні суперечностей між сторонами, оскільки дипломатична взаємодія часто передбачає розбіжність інтересів. Ідеться про інше: етикет задає форму, у якій ці розбіжності можуть бути висловлені без руйнування комунікативного контакту. Саме ця здатність утримувати напруження у межах коректної, відповідальної і передбачуваної взаємодії відрізняє дипломатичний етикет від звичайної системи правил поведінки.

Практичне значення такого підходу полягає в можливості застосовувати філософсько-психологічний аналіз дипломатичного етикету для підготовки фахівців, діяльність яких пов'язана з офіційною, публічною, міжкультурною або кризовою комунікацією. У цьому контексті важливими стають не лише знання протокольних норм, а й розвиток здатності до смислової обережності, емоційної стриманості, комунікативної точності та врахування статусної чутливості партнера. Такий підхід розширює традиційне розуміння дипломатичного етикету й дає змогу трактувати його як ресурс підтримання довіри, професійної відповідальності та конструктивної взаємодії в умовах сучасних соціально-політичних викликів.

Перспективою подальшого дослідження є розроблення теоретико-прикладної моделі формування довіри й безконфліктної взаємодії в системі дипломатичного етикету, а також емпіричне вивчення впливу цифрових форматів дипломатичної комунікації на сприйняття статусної поваги та комунікативної коректності.

Внесок авторів: Віктор Алещенко – написання (перегляд і редагування); Віра Штифурак – написання (перегляд і редагування); Юлія Кокарча – написання (оригінальна чернетка).

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Бондаренко, Н. П. (2025). Психологічні аспекти міжособистісної довіри в системі "психотерапевт – клієнт". *Наукові записки. Серія: Психологія*, (4), 14–21. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2025-4-2>
- Бубер, М. (2012). *Я і Ти. Шлях людини за хасидським вченням*. Дух і Літера.
- Захарчук, А. В., Свідло, Т. М., & Сторожик, М. І. (2025). Діалог як форма соціальної онтології у філософії комунікації. *Вісник гуманітарних наук*, (12). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17309409>
- Карпчук, Н. П. (2024). Сучасні тренди дипломатичної комунікації: "Whatever works". *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 1(18), 69–84. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-01-69-84>

Левінас, Е. (1999). *Тотальність та нескінченне. Есе про екстеріорність*. Дух і Літера; Задруга.

Мосол, Н. О. (2024). Міжособистісна довіра як предмет психологічного аналізу. *Габітус*, (59), 101–106. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.59.16>

Петрова, Н. О. (2025). Міжнародно-правове регулювання дипломатичного протоколу та етикету: сучасні тенденції та перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 3(3), 339–344. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.53>

Ситник, С. В. (2021). Емпатія як регулятор міжособистісної взаємодії. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія*, 4(53), 70–78. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2021.4.12>

Скалацька, О. В. (2023). Діалог і дискусія в історії філософського пізнання: еволюція мислення. *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (45), 202–207. <https://doi.org/10.32782/apfs.v045.2023.33>

Фурман, О., Шафранський, В., & Гіряк, Г. (2022). Міжособове спілкування і вплив як осереддя та інструмент соціально-психологічної роботи. *Психологія і суспільство*, (2), 83–96. <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.083>

Чайка, Г. В. (2025). Довіра до світу, людей та себе як особистісний ресурс. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*, 36(75), 1, 29–34. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2025.1/06>

Шакун, Н. В., Мельник, О. Є., & Ковальова, І. О. (2025). Роль філософської герменевтики у формуванні етичних орієнтирів для сучасної науки. *Вісник гуманітарних наук*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15826018>

Bjola, C., & Manor, I. (2022). The rise of hybrid diplomacy: From digital adaptation to digital adoption. *International Affairs*, 98(2), 471–491. <https://doi.org/10.1093/ia/iaac005>

Manor, I., & Huang, Z. A. (2022). Digitalization of public diplomacy: Concepts, trends, and challenges. *Communication and the Public*, 7(4), 167–175. <https://doi.org/10.1177/20570473221138401>

Wille, T. (2025). *From trust to trusting: Bringing a practice perspective to bear on trust research in International Relations. Cooperation and Conflict*. Advance onlinpublication. <https://doi.org/10.1177/00108367251393129>

References

Bjola, C., & Manor, I. (2022). The rise of hybrid diplomacy: From digital adaptation to digital adoption. *International Affairs*, 98(2), 471–491. <https://doi.org/10.1093/ia/iaac005>

Bondarenko, N. P. (2025). Psychological aspects of interpersonal trust in the system "psychotherapist – client". *Scientific notes. Series: Psychology*, (4), 14–21 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2025-4-2>

Buber, M. (2012). *I and You. The path of man according to Hasidic teachings*. Spirit and Letter [in Ukrainian].

Chayka, G. V. (2025). Trust in the world, people and oneself as a personal resource. *Scientific notes of the V. I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Psychology*, 36(75), 1, 29–34 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2025.1/06>

Furman, O., Shafransky, V., & Girnyak, G. (2022). Interpersonal communication and influence as a medium and tool of social and psychological work. *Psychology and Society*, (2), 83–96 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.35774/pis2022.02.083>

Karpchuk, N. P. (2024). Modern trends in diplomatic communication: "Whatever works". *International Relations, Public Communications and Regional Studies*, 1(18), 69–84 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.29038/2524-2679-2024-01-69-84>

Levinas, E. (1999). *Totality and the Infinite. An Essay on Exteriority*. Spirit and Letter; Companion [in Ukrainian].

Manor, I., & Huang, Z. A. (2022). Digitalization of public diplomacy: Concepts, trends, and challenges. *Communication and the Public*, 7(4), 167–175. <https://doi.org/10.1177/20570473221138401>

Mosol, N. O. (2024). Interpersonal Trust as a Subject of Psychological Analysis. *Habitus*, (59), 101–106 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.59.16>

Petrova, N. O. (2025). International Legal Regulation of Diplomatic Protocol and Etiquette: Modern Trends and Prospects. *Analytical and Comparative Law*, 3(3), 339–344 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.53>

Shakun, N. V., Melnyk, O. E., & Kovaleva, I. O. (2025). The role of philosophical hermeneutics in the formation of ethical guidelines for modern science. *Bulletin of the Humanities* [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15826018>

Skalatska, O. V. (2023). Dialogue and discussion in the history of philosophical cognition: the evolution of thinking. *Current problems of philosophy and sociology*, (45), 202–207 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/apfs.v045.2023.33>

Sytnik, S. V. (2021). Empathy as a regulator of interpersonal interaction. *Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. Psychology*, 4(53), 70–78 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2021.4.12>

Wille, T. (2025). *From trust to trusting: Bringing a practice perspective to bear on trust research in International Relations. Cooperation and Conflict*. Advance onlinpublication. <https://doi.org/10.1177/00108367251393129>

Zakharchuk, A. V., Svidlo, T. M., & Storozhik, M. I. (2025). Dialogue as a form of social ontology in the philosophy of communication. *Bulletin of the Humanities*, (12) [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17309409>

Отримано редакцією журналу / Received: 26.06.26

Прорецензовано / Revised: 09.07.26

Схвалено до друку / Accepted: 16.07.26

Опубліковано / Published: 21.09.26

Viktor ALESHCHENKO, DSc (Psychol.), Prof.
ORCID ID: 0000-0003-1560-7318
e-mail: psihologiaroboca@gmail.com
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University
of Trade and Economics, Vinnytsia, Ukraine

Vira SHTYFURAK, DSc (Ped.), Prof.
ORCID ID: 0000-0002-1896-9931
e-mail: st-230910@ukr.net
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University
of Trade and Economics, Vinnytsia, Ukraine

Yuliia KOKARCHA, PhD (Political Science), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0003-0874-3688
e-mail: y.kokarcha@vtei.edu.ua
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University
of Trade and Economics, Vinnytsia, Ukraine

PHILOSOPHICAL AND PSYCHOLOGICAL DETERMINANTS OF TRUST AND CONSTRUCTIVE DIPLOMATIC INTERACTION

Background. In the context of transforming international relations, military and political tension, and the digitalization of diplomatic communication, the importance of trust and conflict-free diplomatic interaction has become increasingly evident. Diplomatic etiquette is considered not only as a system of protocol norms but also as a mechanism for expressing respect, recognizing the dignity and subjectivity of the other party, reducing communicative tension, and maintaining constructive dialogue. The purpose of the study is to substantiate the philosophical and psychological determinants of trust formation and conflict-free interaction in the system of diplomatic etiquette.

Methods. The study was conducted using theoretical methods: analysis and synthesis – to reveal the content of the concepts of diplomatic etiquette, trust, respect, and conflict-free interaction; comparative analysis – to compare philosophical and psychological approaches to communication; content analysis of scientific sources – to identify leading approaches to etiquette, trust, dialogue, and social perception; generalization, systematization, and theoretical modelling – to determine the relationship between etiquette norms, predictability of behaviour, trust, and conflict reduction.

R e s u l t s . *The findings indicate that diplomatic etiquette performs value-normative and socio-psychological functions. Its philosophical determinants include respect for the Other, recognition of dignity, reciprocity, responsibility, and readiness for dialogue. Its psychological determinants include trust, social perception, empathy, emotional self-regulation, predictability of behaviour, and communicative competence. It is substantiated that etiquette norms reduce uncertainty, symbolically express respect, regulate emotional tension, and prevent communicative escalation.*

C o n c l u s i o n s . *In contemporary communication, diplomatic etiquette is not only a protocol procedure but also a tool for humanizing international interaction, building trust, and preventing conflict. Its effectiveness is ensured by combining the values of dignity, mutual recognition, and responsibility with the psychological mechanisms of empathy, self-regulation, predictability, and trust.*

K e y w o r d s : *diplomatic communication, social perception, empathy, self-regulation, protocol equality, communicative transparency, hermeneutics, dialogicality.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.